

Sygn. akt III AUa 118/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 września 2013 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Bożena Grubba
Sędziowie:	SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń SSA Maciej Piankowski (spr.)
Protokolant:	Katarzyna Pankowska

po rozpoznaniu w dniu 25 września 2013 r. w Gdańsku

sprawy H. Ż.

z udziałem zainteresowanej (...) Spółki z o.o. w K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

o ubezpieczenie społeczne

na skutek apelacji H. Ż.

od wyroku Sądu Okręgowego we Włocławku IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 5 września 2012 r., sygn. akt IV U 201/12

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu we Włocławku IV Wydziałowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych do ponownego rozpoznania.

Sygn. akt III AUa 118/13

UZASADNIENIE

Ubezpieczona H. Ż. odwołała się od decyzji pozwanego organu rentowego - Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. z dnia 05.01.2012 r., którą stwierdzono, że jako osoba wykonującą pracę nakładczą u płatnika składek (...) Sp. z o.o. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym od 01.11.2005 r. do 11.03.2008 r., gdyż w powyższym okresie ubezpieczona została zgłoszona do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych z tytułu wykonywania umowy o pracę nakładczą u płatnika (...) sp. z o.o., a jednocześnie prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą, z której w omawianym okresie dokonała zgłoszenia wyłącznie do ubezpieczenia zdrowotnego. Płatnik z tytułu zawartej umowy o pracę nakładczą wykazał podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne: od 0,00 zł (w miesiącach – listopad 2005 r., październik 2006 r., luty 2008 r.), a w pozostałych miesiącach z

powyższego okresu w kwotach od kilku do 32,43 zł. Strony umowy o pracę nakładczą zostały poinformowane o toczącym się postępowaniu administracyjnym i nie złożyły żadnej dokumentacji związanej z zatrudnieniem na podstawie umowy o pracę nakładczą (ubezpieczona powołała się na pożar domu). W ocenie pozwanego zawarcie umowy o pracę nakładczą miało na celu obejście przepisów art. 6 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 18 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i uniknięcie obowiązkowego opłacania składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej od podstawy wymiaru nie niższej niż 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim kwartale.

Kwestionując powyższą decyzję ubezpieczona oświadczyła, że nie zgadza się z jej treścią.

Pozwany organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, podtrzymując argumentację podaną w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji i zaznaczył, że nie stanowi tytułu do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych, umowa o pracę nakładczą zmierzająca do obejścia prawa lub zawarta dla pozorów. Zdaniem pozwanego umowa o pracę nakładczą stanowi podstawę do objęcia obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi jeżeli w umowie o pracę nakładczą strony uzgodniły i faktycznie realizowały rozmiar wykonanej pracy nakładczej w ilości gwarantującej wynagrodzenie w wysokości co najmniej połowy najniższego wynagrodzenia za pracę. Ubezpieczona nie osiągnęła z tytułu umowy w miesiącach objętych zaskarżoną decyzją wynagrodzenia w wysokości połowy najniższego wynagrodzenia za pracę.

Wyrokiem z dnia 05.09.2012 r. Sąd Okręgowy we Włocławku IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie oraz zasądził od ubezpieczonej na rzecz pozwanego kwotę 60,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach i rozważaniach.

W okresie od 01.11.2005 r. do 11.03.2008 r. ubezpieczona H. Ż. została zgłoszona do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych z tytułu wykonywania umowy o pracę nakładczą u płatnika (...) Sp. z o.o. Jednocześnie ubezpieczona prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą, z której w w/w okresie dokonała zgłoszenia wyłącznie do ubezpieczenia zdrowotnego.

Płatnik z tytułu zawartej umowy o pracę nakładczą wykazał następujące podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne za ubezpieczoną:

- w miesiącu 11/2005 r. - w wysokości 0,00 zł,
- w miesiącu 12/2005 r. - w wysokości 6,15 zł,
- w miesiącach od 01/2006 r. do 05/2006 r. - w wysokości 32,43 zł,
- w miesiącu 06/2006 r. - w wysokości 4,43 zł,
- w miesiącach 07/2006 r. i 08/2006 r. - w wysokości 32,43 zł,
- w miesiącu 09/2006 r. - w wysokości 28,00 zł,
- w miesiącu 10/2006 r. - w wysokości 0,00 zł,
- w miesiącach od 11/2006 r. do 01/2008 r. - w wysokości 28,00 zł,
- w miesiącu 02/2008 r. - w wysokości 0,00 zł,
- w miesiącu 03/2008 r. - w wysokości 28,00 zł.

Obowiązujące w powyższym okresie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej wynosiły:

- w miesiącu 11/2005 r. - 1.391,12 zł,
- w okresie od 12/2005 r. do 02/2006 r. - 1.408,34 zł,
- w okresie od 03/2006 r. do 05/2006 r. - 1.517,17 zł,
- w okresie od 06/2006 r. do 08/2006 r. - 1.518,11 zł,
- w okresie od 09/2006 r. do 11/2006 r. - 1.456,36 zł,
- w okresie od 12/2006 r. do 02/2007 r. - 1.478,80 zł,
- w okresie od 03/2007 r. do 05/2007 r. - 1.597,51 zł,

- w okresie od 06/2007 r. do 08/2007 r. – 1.625,48 zł,
- w okresie od 09/2007 r. do 11/2007 r. – 1.586,60 zł,
- w okresie od 12/2007 r. do 02/2008 r. – 1.622,05 zł,
- w miesiącu 03/2008 r. – 1.739,90 zł.

Zarówno płatnik składek (...) Sp. z o.o. jak i ubezpieczona zostali poinformowani o toczącym się postępowaniu w sprawie wykonywania umowy o pracę nakładczą. Ubezpieczona przesłała pismo z wyjaśnieniem, że nie posiada dokumentacji związanej z zatrudnieniem na podstawie w/w umowy w związku z pożarem domu. W załączeniu ubezpieczona przesłała zaświadczenie o pożarze. Płatnik nie złożył wyjaśnień w przedmiotowej sprawie.

Sąd Okręgowy zważył, że powyższych ustaleń faktycznych dokonał w oparciu o dokumenty zgromadzone przez organ rentowy. Przedmiotowy materiał Sąd uznał za rzetelny i wiarygodny. Strony bowiem w trakcie postępowania nie kwestionowały jego prawdziwości, a jedynie odmiennie go interpretowały oraz wyprowadzały z niego odmienne konkluzje o charakterze tak faktycznym jak i jurydycznym. Tym samym należy skonstatować, iż brak jest przesłanek by odmówić dokumentom zgromadzonym w aktach organu rentowego przymiotu wiarygodności. W konsekwencji przedmiotowy materiał dowodowy pozwolił dokonać rekonstrukcji stanu faktycznego w niniejszej sprawie.

Do rozstrzygnięcia pozostawała kwestia czy H. Ż. z tytułu zawartej z (...) Sp. z o.o. umowy o pracę nakładczą podlegała w spornym okresie ubezpieczeniom społecznym emerytalnemu i rentowym.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 13 pkt 2 ustawy z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r., nr 205, poz. 1585 ze zm.) osoby wykonujące pracę nakładczą podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym od dnia oznaczonego w umowie jako dzień rozpoczęcia jej wykonywania do dnia rozwiązania lub wygaśnięcia tej umowy. W myśl art. 12 ust. 2 powołanej ustawy osoby te nie podlegają ubezpieczeniu wypadkowemu. Do ubezpieczenia chorobowego mogą przystąpić dobrowolnie na podstawie art. 11 ust. 2 wymienionej ustawy.

Na mocy art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 13 pkt 4 tej ustawy obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania jej wykonywania podlegają także osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej prowadzą pozarolniczą działalność. Na podstawie art. 12 ust. 1 wymienionej ustawy osoby te podlegają obowiązkowo również ubezpieczeniu wypadkowemu. Ubezpieczenie chorobowe natomiast, zgodnie z art. 11 ust. 2 cyt. ustawy jest dla tych osób dobrowolne.

W myśl art. 9 ust. 2 cyt. ustawy (w okresie do 28.02.2009 r.) osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą, która jednocześnie wykonywała umowę o pracę nakładczą podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tego tytułu, który powstał najwcześniej. Mogła ona jednak dobrowolnie na swój wniosek, być objęta tymi ubezpieczeniami także z drugiego tytułu lub zmienić tytuł ubezpieczeń.

Podstawę wymiaru składek dla osób wykonujących pracę nakładczą stanowi dochód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu pracy nakładczej - art. 18 ust. 1 powołanej ustawy. Natomiast w myśl art. 18 ust. 8, podstawą wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne osób prowadzących pozarolniczą działalność w okresie do 31.12.2008 r. była zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim kwartale (z wyjątkiem sytuacji określonej w art. 18a powołanej ustawy).

Zgodnie z § 3 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31.12.1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą (Dz. U. z 1976 r., nr 3, poz. 19 ze zm.) w umowie strony określają minimalną miesięczną ilość pracy, której wykonanie należy do obowiązków wykonawcy. Minimalna ilość pracy powinna być tak ustalona, aby jej wykonanie zapewniało uzyskanie co najmniej 50% najniższego wynagrodzenia określonego przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej na podstawie art. 77 pkt 1 k.p. (w przypadkach, gdy praca nakładcza nie stanowi wyłącznego lub głównego źródła utrzymania wykonawcy). W myśl § 3 ust 2 w/w rozporządzenia, jeżeli praca nakładcza stanowi

dla wykonawcy wyłączne lub główne źródło utrzymania, ilość pracy powinna być tak ustalona, aby jej wykonanie zapewniało uzyskanie wynagrodzenia nie mniejszego niż obowiązujące najniższe wynagrodzenie.

Zgodnie z kolei z treścią art. 58 § 1 k.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy.

Organ rentowy w zaskarżonej decyzji zakwestionował ważność zawartej przez ubezpieczoną umowy o pracę oraz tym samym uznał, że nie posiadała ona prawa do objęcia ubezpieczeniami emerytalnym i rentowym z tego tytułu.

Mając na uwadze całokształt okoliczności niniejszej sprawy Sąd Okręgowy uznał, że rację należało przyznać stanowisku prezentowanemu w sprawie przez organ rentowy. Nie stanowi tytułu do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych, umowa o pracę nakładczą zmierzająca do obejścia prawa lub zawarta dla pozorów. Zdaniem pozwanego umowa o pracę nakładczą stanowi podstawę do objęcia obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi, jeżeli w umowie o pracę nakładczą strony uzgodniły i faktycznie realizowały rozmiar wykonanej pracy nakładczej w ilości gwarantującej wynagrodzenie w wysokości co najmniej połowy najniższego wynagrodzenia za pracę. Jedynie wówczas istnieje możliwość wyboru tytułu do ubezpieczeń obowiązkowych, o którym mowa art. 9 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, gdyż przepis ów (w okresie do dnia 28.02.2009 r.) nie może być wykładany w oderwaniu od 3 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą i art. 25 ustawy z dnia 10.10.2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. nr 200, poz. 1679 ze zm.).

Sąd Okręgowy podkreślił, że ubezpieczona nie osiągnęła z tytułu umowy w miesiącach objętych zaskarżoną decyzją wynagrodzenia w wysokości połowy najniższego wynagrodzenia za pracę. Na podstawie danych zawartych na koncie płatnika, o którym mowa w art. 45 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, które to dane stanowią środek dowodowy w postępowaniu administracyjnym i sądowym (art. 34 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), jak również dowodów zgromadzonych w aktach sprawy ustalono, że w okresie objętym zaskarżoną decyzją płatnik składek deklarował za ubezpieczoną podstawy wymiaru składek w wysokości od 0,00 zł do 32,43 zł.

Natomiast obowiązujące w powyższym okresie podstawę z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej stanowiła – zgodnie z art. 18 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych - kwota nie niższa jednak niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 na dany rok kalendarzowy, co daje kwoty rzędu od 1.391,00 zł do 1.739,00 zł.

Powyższe porównanie wysokości podstaw składek z tytułu pracy nakładczej z najniższą podstawą wymiaru składek jaką ubezpieczona byłaby zobowiązana deklarować z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej wskazuje na to, że celem ubezpieczonej było obniżenie kosztów prowadzenia działalności gospodarczej przez złożenie pozornego oświadczenia woli w przedmiocie zawarcia umowy o pracę nakładczą.

Wskazana wyżej okoliczność jest niezmiernie istotna, albowiem wykładnia systemowa przepisów rozporządzenia o pracy nakładczej w związku z art. 18 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych prowadzi do wniosku, że przychód z tytułu pracy nakładczej przyjmowany do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe osób wykonujących pracę nakładczą nie może być niższy od połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę, które jest konstrukcyjnym elementem i minimalnym „pułapem” płacowym oraz składkowym prawnie doniosłej umowy o pracę nakładczą na gruncie przepisów rozporządzenia o pracy nakładczej oraz przepisów prawa ubezpieczeń społecznych. W konsekwencji wykonawca prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą nie osiągający 50% najniższego wynagrodzenia wyłączony jest z ubezpieczeń społecznych z tytułu pracy nakładczej.

Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe osób wymienionych w art. 6 ust. 1 pkt 1-3 (m. in. nakładcy) stanowi przychód, o którym mowa w art. 4 pkt 9 i 10 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Tym samym, każdorazowe osiągnięcie przychodu, o którym mowa wyżej powinno mieć swoje odzwierciedlenie w miesięcznie składanych raportach ZUS RCA. Ponadto podstawa wymiaru składek winna być powiększana o wskazane

składniki. Dodatkowe korzyści wynikające z zawartej umowy, jeżeli od początku były przewidziane, powinny być ściśle określone w treści samej umowy z jednoczesnym określeniem kwoty, która stanowi przychód.

Faktycznie opłacanie polis przez płatnika dla ubezpieczonego stanowi przychód podlegający ubezpieczeniom społecznym i zdrowotnemu pod warunkiem finansowania tej polisy ze środków własnych płatnika, a nie ubezpieczonego. Tylko w takim przypadku można mówić o przychodzie. W przeciwnym wypadku, tj. opłacanie jakichkolwiek usług czy też ponoszenie opłat z innych tytułów z części wypłacanej ubezpieczonemu nie może stanowić podstawy wymiaru składek (przychód do wypłat został już bowiem oskładkowany).

Analogicznie przedstawia się sytuacja pomocy prawnej, która sama w sobie nie stanowi tytułu do ubezpieczeń. Problemem jest ustalenie wartości tak ustanowionej pomocy.

Sąd Okręgowy wskazał, że ubezpieczona powinna mieć tak zawartą umowę, aby zapewniała osiągnięcie wynagrodzenia zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą. Z treści tej umowy musi wynikać wykonanie jakich prac a nie osiąganych korzyści będzie stanowić o osiągnięciu 50% najniższego wynagrodzenia. Na etapie wydawania decyzji następuje bowiem ustalenie czy prace objęte umową zostały wykonane. Jako materiał dowodowy służą jedynie raporty miesięczne składane za ubezpieczoną, które powinny zawierać podstawę wymiaru składek nie niższą niż połowa obowiązującego najniższego wynagrodzenia. Jeżeli zatem wystąpiły jakiegokolwiek inne dodatkowe korzyści dla ubezpieczonej, które stanowią podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, wykazana podstawa wymiaru składek powinna być powiększona o wartość tych korzyści.

Ubezpieczona w trakcie postępowania przed organem rentowym miała prawo przedstawić materiał dowodowy, wyjaśnienia, oświadczenia pozwalające na inną ocenę sytuacji. Jedynym przedłożonym dokumentem w sprawie była informacja o braku posiadanych dokumentów oraz oświadczenie z policji o pożarze w budynku mieszkalnym. Płatnik nie złożył żadnych wyjaśnień. Tym samym brak jest jakiegokolwiek materiału dowodowego, który pozwoliłby nawet w częściowy sposób kwestionować prawidłowość podstaw wymiaru składek ujętych w raportach miesięcznych złożonych przez płatnika składek.

Reasumując, Sąd Okręgowy zgodził się ze stanowiskiem organu rentowego, że ubezpieczona nie powinna podlegać ubezpieczeniom z tytułu wykonywania pracy nakładczej, a także, że zawarcie umowy o pracę nakładczą miało na celu obejście przepisów, tj. art. 6 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 18 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, poprzez uniknięcie obowiązkowego opłacania składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej od podstawy wymiaru składek nie niższej niż 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim kwartale.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uznał odwołanie za bezzasadne co skutkowało jego oddaleniem na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

O kosztach zastępstwa procesowego Sąd Okręgowy orzekł w oparciu o zasadę kosztów celowych i odpowiedzialności za wynik procesu na podstawie art. 98 k.p.c. in fine w zw. z art. 108 § 1 k.p.c., a także na podstawie § 11 ust. 2 rozporządzenia z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. nr 163, poz. 1349 ze zm.) i w konsekwencji zasądził od strony „przegrywającej” postępowanie, tj. ubezpieczonej, na rzecz strony „wygrywającej” postępowanie kwotę 60 zł. Rozstrzygając w omawianym zakresie uwzględniono niezbędny nakład pracy pełnomocnika, czynności podjęte przez niego w sprawie, charakter sprawy i wkład pełnomocnika w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia.

Apelację od powyższego orzeczenia wywiodła ubezpieczona H. Ź., która zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego domagała się jego uchylecia i przekazania sprawy do rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu, a także zmiany wyroku poprzez uwzględnienie odwołania w całości.

Ubezpieczona zarzuciła naruszenie przepisów rozporządzenia RM z 31.12.1975 r. w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą poprzez uznanie, że umowa o pracę nakładczą, w której wykonawca otrzymuje wynagrodzenie niższe niż 50% najniższego wynagrodzenia określonego przez M.. (...) nie jest doniosła prawnie; a ponadto wadliwe ustalenie podstawy składek na ubezpieczenie społeczne.

Uzasadniając apelację ubezpieczona podała, że wbrew temu, co podnosi Sąd I instancji, umowa o pracę nakładczą, na podstawie której wykonawca nie otrzymuje wynagrodzenia w wysokości równej co najmniej 50% najniższego wynagrodzenia określonego przez M.. (...) jest doniosła prawnie. Powyższe twierdzenie znajduje także oparcie w przepisach prawa spółdzielczego.

Ponadto pozwany organ rentowy pominął zupełnie fakt otrzymywania wynagrodzenia za wykonywaną pracę nakładczą w wysokości przenoszącej rzekomy „pułap konstrukcyjny” prawnie doniosłej umowy o pracę nakładczą, tj. kwotę 380 zł. Sąd omyłkowo uznał, że ten „pułap” winien być wyższy, jednak w zakresie pracy nakładczej obowiązuje art. 25 ustawy o minimalnym wynagrodzeniu. Apelujący w ramach zatrudnienia otrzymał możliwość stałej konsultacji i pomocy prawnej ze strony kancelarii prawnej, która to wg cen rynkowych warta jest ok. 500 zł w stosunku miesięcznym. Również otrzymał polisę ubezpieczeniową, której to wartość stanowi element wynagrodzenia. W tej sytuacji konieczne jest ponowne naliczenie podstawy, od której były płacone składki.

Na okoliczność powyższego apelująca wniosła o powołanie świadka J. S..

Podstawę wymiaru składek z tytułu umowy o pracę nakładczą zgodnie z art. 18 u. 1 w związku z art. 4 u. 9 usus stanowi przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych. Zatem zgodnie z art. 10 u. 1 pkt 1 w zw. z art. 12 u. 1 i 5, art. 22 u. 1 i 2 ustawy z dnia 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych za przychód z tytułu pracy nakładczej uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenie zasadnicze, wynagrodzenie za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych. Apelująca stwierdziła, że jest zmuszona do wniosku dowodu ze świadka, albowiem w wyniku pożaru utraciła wszelkie dokumenty związane z wykonywaną pracą, a ponadto, że wniosek ten jest logiczną konsekwencją pominięcia podstawowego zagadnienia istniejącego w sprawie przez Sąd I instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie.

Jakkolwiek Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Okręgowego, że pozorna umowa o pracę nakładczą, na podstawie której jej strony nie miały zamiaru i nie realizowały konstrukcyjnych obowiązków dotyczących rozmiaru wykonywanej pracy w ilości gwarantującej wynagrodzenie w wysokości co najmniej połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę, nie stanowi uprawnionego tytułu podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym osób wykonujących pracę nakładczą (art. 6 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 9 ust. 2 in fine u.s.u.s.), który to pogląd jest już utrwalony w orzecznictwie Sądu Najwyższego, jak i sądów powszechnych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26.07.2012 r., I UK 27/12, LEX nr 1218584; a także wyroki Sądów Apelacyjnych, np.: w K. z dnia 15.01.2013 r., III AUa 812/12, LEX nr 1282584 oraz w P. z dnia 29.11.2012 r., III AUa 689/12, LEX nr 1315787), to jednak apelacja ubezpieczonej zasługiwała na uwzględnienie.

Pozwany organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję w oparciu o wykazane przez płatnika podstawy wymiaru składek za ubezpieczoną.

Pozwany organ rentowy nie pozyskał umowy o pracę nakładczą zawartej między ubezpieczoną a zainteresowanym (...) Sp. z o.o., jak również nie ustalił treści jej warunków z wykorzystaniem innych dowodów.

Należy zaznaczyć, że z akt pozwanego wynika, iż organ rentowy pismami z dnia 22.11.2011 r. zwrócił się do ubezpieczonej oraz zainteresowanego z informacją o prowadzonym postępowaniu wyjaśniającym w sprawie zasadności zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę nakładczą. Organ rentowy powołał się na dokumenty zgromadzone w systemie informatycznym ZUS z których wynika, że podstawa wymiaru składek z tytułu wykonywania umowy o pracę nakładczą była znacząco niższa niż 50% najniższego wynagrodzenia. Organ rentowy zwrócił się do ubezpieczonej i zainteresowanego, że o ile ustalenia te są niezgodne ze stanem faktycznym i ubezpieczona w spornym okresie uzyskiwała przychód z tytułu umowy o pracę nakładczą zgodny z wymogami przewidzianymi przez § 3 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31.12.1975 r. (tj. nie niższy niż 380 zł), to wnosił o przesłanie kserokopii dokumentacji potwierdzającej uzyskiwany przychód oraz dokumentacji związanej z zatrudnieniem (umowy o pracę nakładczą i świadectwa pracy).

Zainteresowany nie odniósł się do powyższego pisma organu rentowego, zaś ubezpieczona w piśmie z dnia 29.11.2011 r. oświadczyła, że nie posiada dokumentacji w związku z pożarem jej domu i jako dowód przedstawiła zaświadczenie o pożarze wydane przez Komendę Miejską (...) we W. z dnia 18.02.2009 r., w którym podano, że w dniu 16.02.2009 r. miał miejsce pożar w budynku mieszkalnym w m. B. i spaleniu (zniszczeniu) uległo: poddasze budynku mieszkalnego, a także wyposażenie kuchni oraz wymienione sprzęty w pomieszczeniu gospodarczym i okna, drzwi balkonowe, kominek w salonie (w aktach pozwanego).

Ubezpieczona – pomimo wezwania do osobistego stawienia pod rygorem pominięcia dowodu z przesłuchania - nie stawiała się na rozprawie przed Sądem Okręgowym, ale w piśmie procesowym z dnia 10.05.2012 r. zawarła oświadczenie, z którego wynika, że w ramach zatrudnienia „otrzymała możliwość stałej konsultacji i pomocy prawnej ze strony kancelarii prawnej, która to wg cen rynkowych warta jest ok. 500 zł w stosunku miesięcznym. Również otrzymała polisę ubezpieczeniową, której to wartość stanowi element wynagrodzenia”. Zdaniem ubezpieczonej stanowi to uzasadnienie dla ponownego naliczenia podstawy, od której były płacone składki.

Na powyższe okoliczności ubezpieczona wniosła o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków A. H. oraz J. S. (k. 23).

Ustosunkowując się do powyższych twierdzeń ubezpieczonej organ rentowy w piśmie procesowym z dnia 30.05.2012 r. wyjaśnił, że osiągnięcie przychodu powinno mieć swoje odzwierciedlenie w miesięcznie składanych raportach ZUS RCA i podstawa wymiaru składek powinna być powiększana o wskazane składniki. Dodatkowe korzyści wynikające z zawartej umowy, jeżeli od początku były przewidziane, powinny być ściśle określone w treści samej umowy z jednoczesnym określeniem kwoty, która stanowi przychód. Ponadto organ rentowy stwierdził, że opłacanie polisy przez płatnika dla ubezpieczonego stanowi przychód podlegający ubezpieczeniom społecznym i zdrowotnemu pod warunkiem finansowania tej polisy ze środków własnych płatnika, a nie ubezpieczonego. Organ zaznaczył, że analogicznie przedstawia się sytuacja pomocy prawnej.

Pomimo powyższego stanowiska organu rentowego, Sąd Okręgowy oddalił wnioski dowodowe ubezpieczonej, po czym ogłosił zaskarżony wyrok.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy podzielił stanowisko organu rentowego, że opłacanie polisy przez płatnika dla ubezpieczonego stanowi przychód podlegający ubezpieczeniom społecznym i zdrowotnemu pod warunkiem finansowania tej polisy ze środków własnych płatnika, a nie ubezpieczonego.

Sąd Okręgowy w żaden jednak sposób nie uzasadnił pominięcia dowodów zgłoszonych przez ubezpieczoną. Powyższa decyzja procesowa Sądu I instancji nie poddaje się zatem kontroli instancyjnej.

Biorąc zaś pod uwagę okoliczność, że w materiale dowodowym brak jest dokumentów pozwalających na ustalenie treści zawartej umowy o pracę nakładczą, a jedyną podstawą do wydania zaskarżonej decyzji były informacje pochodzące od płatnika w postaci raportów miesięcznych składanych za ubezpieczoną o podstawie wymiaru składek, przeto podnoszone przez ubezpieczoną w piśmie z dnia 15.05.2012 r. (k. 23) okoliczności wymagały wyjaśnienia w oparciu o zawnioskowane dowody. Nie można wszak wykluczyć, bez jakiegokolwiek zweryfikowania – choćby w

zakresie wskazanym przez ubezpieczoną – że dowody, na których oparł swoją decyzję organ rentowy są rzetelne i polegają na prawdzie.

Zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych wykonujących pracę nakładczą stanowi przychód, o którym mowa w art. 4 pkt 9, czyli chodzi o przychody w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu, w tym także zatrudnienia w ramach pracy nakładczej.

Według art. 12 ust. 1 – 3 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, za przychody z pracy nakładczej uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych. Wartość pieniężną świadczeń w naturze przysługujących pracownikom na podstawie odrębnych przepisów ustala się według przeciętnych cen stosowanych wobec innych odbiorców - jeżeli przedmiotem świadczenia są rzeczy lub usługi wchodzące w zakres działalności pracodawcy. Wartość pieniężną innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych ustala się według zasad określonych w art. 11 ust. 2-2b.

Po spełnieniu warunków określonych w powyższej ustawie za przychód, który powinien zostać uwzględniony przy ustalaniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne mogły być uwzględnione także usługi świadczone na rzecz pracownika oraz wartość opłaconych polis.

Jednakże bez przeprowadzenia w powyższym zakresie stosownego (w zakresie zaoferowanym przez strony) postępowania dowodowego Sąd Okręgowy nie mógł poczynić wiążących ustaleń w zakresie przychodu stanowiącego podstawę wymiaru składek.

Sąd Apelacyjny podzielił zatem zarzuty apelacji, czego konsekwencją było uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, gdyż rozstrzygnięcie w sprawie wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

Rzeczą Sądu Okręgowego rozpoznającego sprawę ponownie będzie przeprowadzenie postępowania dowodowego z uwzględnieniem wniosków dowodowych ubezpieczonej zgłoszonych w piśmie procesowym z dnia 15.05.2012 r. (k. 23).